

Reykjavík, 8/2/2021

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um samfélagstúlkun. Þingskjal 125 - 124. mál. Lagt fyrir á 151. löggjafarþingi 2020-2021.

Vísað er til erindis nefndasviðs Alþingis sem barst Háskóla Íslands varðandi beiðni um umsögn um tillögu til þingsályktunar um samfélagstúlkun 27.01.2021.

Háskóli Íslands telur fyllstu ástæðu til taka undir erindi ályktunarinnar og vill leggja áherslu á menntun samfélagstúlka.

Fyrst er til þess að taka að víða í löggjöf og ályktunum Alþingis er kveðið á um túlkun á vegum hins opinbera:

- 5. gr. laga um réttindi sjúklinga
- 12 gr. laga um meðferð sakamála
- 25. gr. laga um útlendinga
- 9. gr. laga um stöðu íslenskrar tungu
- 10. gr. laga um meðferð einkamála
- 36. og 40. gr. laga um fullnustu refsinga
- 14. gr. Alþjóðasamnings um borgaraleg réttindi
- 5. gr. Laga um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að staðfesta fyrir Íslands hönd Norðurlandasamning um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu
- Þingsályktun um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda (samþykkt 29/5/2008)
- Þingsályktun um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2016-2019 (samþykkt 20/9/2016)

Engar reglur eru til um menntun samfélagstúlka á Íslandi þrátt fyrir að slík túlkun sé orðin stór þáttur í samskiptum fjölmargra opinberra aðila við innflytjendur og flóttamenn. Samfélagstúlkar gegna mikilvægu hlutverki í heilbrigðis- og velferðarkerfinu og í skólum landsins, auk þess sem starf þeirra skarast við verkefni dómtúlka hjá Útlendingastofnun, sýslumönnum, lögreglu og stundum dómstólum, ef ekki er unnt að finna dómtúlk í tilteknu tungumáli. Þetta ástand hefur leitt til vandamála á öllum þessum sviðum og ríkir umtalsvert óöryggi um þessi mál á margan hátt, eins og mátti raunar lesa í skýrslu Fjölmeningarseturs til velferðarráðuneytisins frá 2011:

https://www.velferdarraduneyti.is/media/ritogskvyrslur2011/26012011_Tulkathjonusta_til_innflytjenda.pdf

Hugvísindasvið Háskóla Íslands hefur um árabíl boðið upp á nám í þýðingum og túlkun á háskólastigi, sem aukagrein í þýðingafræði á BA-stigi, sem hagnýtt viðbótardiplóma í framhaldsnámi, í táknmálstúlkun á BA-stigi og loks fullt MA-nám í þýðingafræði, nýttjapýðingum eða ráðstefnutúlkun. Einnig hefur verið reynt að bjóða upp á eins árs diplómanám í samfélagstúlkun.

Helstu vandkvæðin við að bjóða upp á menntun til að tryggja gæði felast í því að litlar sem engar kröfur eru gerða til samfélagstúlka í útboðum Ríkiskaupa og geta ýmsir aðilar boðið í þjónustuna án þess að leggja fram vottorð um hæfi túlka. Einnig hefur borið á því að farið sé að nota ensku sem starfsmál, stundum með aðstoð símaþjónustu erlendis frá. Þessi óheillaþróun býður upp á misskilning og vandamál á viðkvæmum stöðum í lífi þess fólks sem á þarf að halda, hvort sem það er í heilbrigðis-, velferðar-, mennta-, eða dómskerfi landsins og er brýnt að bæta úr þessu með því að bjóða upp á nám sem veitir túlkum vottorð um undirbúning sinn. Önnur leið væri að viðurkenna aðeins túlka sem sannanlega hefðu næga menntun og/eða reynslu og vera með þá á lista ráðuneytanna svipað og gerist með lista yfir dómtúlka.

Innan Háskóla Íslands er fagleg þekking til að bjóða upp á frekara nám í samfélagstúlkun, en kostnaðarsamt er að halda uppi slíku námi þar sem ekki það er ekki hægt að reka í stórum hópum og því fellur það illa að þeim reikniflokki sem notaður er fyrir Hugvísindasvið Háskóla Íslands. Aftur á móti er ljóst að þörfin fyrir fagfólk á þessu sviði er mikil og sívaxandi. Þar sem starf samfélagstúlka snertir gjarnan viðkvæm persónuleg mál fólks er afar mikilvægt að vandað sé til faglegrar menntunar þeirra. Háskólinn hefur reynt að bjóða í tilraunaskyni upp á slíkt nám, en miðað við núverandi aðstæður hefur skólinn ekki bolmagn til að halda því uppi eða þróa það frekar. Eigi meiri hluti samfélagstúlka að hafa próf sem staðfestir hæfni þeirra til túlkunar er nauðsynlegt að gera gangskör í þeim málum er varða menntun þeirra. Hugvísindasvið Háskóla Íslands er reiðubúið að taka þátt í þeirri þróun.

Gauti Kristmannsson, Professor í þýðingafræði

HÁSKÓLI ÍSLANDS.
HUGVÍSINDASVIÐ
Gauti Kristmannsson